

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітній ступінь «магістр»

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Виконала:

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти 602 групи
спеціальність 012 Дошкільна освіта
освітня програма «Дошкільна освіта»
Діана РЕВА

Керівник:

канд. пед. наук, доц.
Ольга БУТЕНКО

Рецензент: докт. пед. наук, проф.
Світлана ГАВРИЛЮК

Умань – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	6
1.1. Категоріальний аналіз проблеми формування гуманних взаємин ...	6
1.2. Основні чинник формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці.....	14
Розділ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	36
2.1. Стан сформованості гуманних взаємин у старших дошкільників...	36
2.2. Експериментальна робота з реалізації педагогічних умов формування гуманних взаємин старших дошкільників	41
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Актуальність проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. визначено стратегічні завдання реформування освіти в Україні, якими є гуманізація та демократизація освітнього простору.

У «Концепції національного виховання» гуманізація віднесена до основних його принципів. Вона передбачає створення умов для формування якостей та здібностей дитини, гуманізацію взаємин між вихователем і вихованцями, повагу до особистості, розуміння її інтересів, виховання гуманної особистості.

Спираючись на філософські, соціологічні, психологічні дослідження, педагогічна наука активно шукає шляхи виховання гуманної особистості.

У працях вітчизняних і закордонних філософів: А.Арнольда, Н.Бережного, А.Гаврилова, М.Петросян, С.Попова, Б.Рюрикова, П.Федосєєва, М.Фрітцханда, Г.Янсена та інших розглядається сутність гуманізму, приділяється увага реалізації його принципів у різноманітних соціальних умовах життя людей, більш чітко визначаються категорії «гуманізм» і «гуманність».

Психологічний аспект гуманізму досліджували: А.Ананьєв, Л.Божович, Л.Виготський, А.Ковальов, В.М'ясищев, С.Рубінштейн та ін. У їх працях аналізуються особливості особистісних відносин та виокремлюються гуманні відносини як головний зміст гуманізму.

У педагогіці особливості морального виховання дітей у дусі гуманізму досліджували: В.Абраменкова, І.Бех, Н.Болдирев, А.Гончаренко, М.Духовний, Т.Коннікова, Л.Косенко, Б.Ліхачов, Л.Новікова, Л.Рувинський, Ю.Сокольніков, В.Сухомлинський, Н.Тарасевич, Н.Шевченко, В.Шуменко, Н.Цуканова та ін.

Особливої уваги науковців потребує проблема гуманістичного виховання дітей дошкільного віку, оскільки в дошкільному віці закладаються основи особистості та її моральності.

Значний внесок у розробку даної проблеми внесли дослідження Л.Пеньєвської, А.Виноградової, Л.Князевої, Л.Стрілецької, А.Кошелевої, Т.Черник, Г.Довженок, Є.Кульчицької, С.Литвиненко та ін. У їх дослідженнях визначено сутність ставлень дітей до людей різного віку, засоби гуманістичного виховання та деякі умови (в сім'ї, в дошкільних установах).

Аналіз наукових досліджень дає підставу стверджувати, що виховати гуманну особистість означає сформувати у неї моральну свідомість, розвинути моральні почуття та сформувати моральну поведінку.

Проблемам формування моральної свідомості присвячені праці Л.Артемової, І.Беха, Л.Божович, О.Кононко, Н.Монахова, Л.Рувинського, О.Сухомлинської та ін. Питання формування гуманної поведінки досліджували В.Оржеховська, Т.Поніманська, Я.Регіковський, Є.Субботський та ін.

Предметом дослідження відомих науковців В.Котирло, С.Ладивір, Ю.Приходько є проблеми виховання у дітей дошкільного віку гуманних почуттів.

Для подальшого з'ясування даної проблеми важливим є висновок науковців О.Кошелевої, Я.Неверович, О.Запорожця про те, що у дошкільників емоції є основою виникнення мотивів як регуляторів діяльності та поведінки дітей.

Незважаючи на багатоаспектність досліджень, присвячених гуманістичному вихованню дітей різних вікових категорій, проблема формування гуманності у дошкільників є на сьогодні недостатньо висвітленою.

Таким чином, **темою дослідження** обрано «Педагогічні умови формування гуманних взаємин старших дошкільників».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування гуманних взаємин старших дошкільників.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел визначити зміст і структуру основних понять дослідження.

2. Схарактеризувати рівні сформованості гуманних взаємин старших дошкільників.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування гуманних взаємин старших дошкільників..

Об'єкт дослідження – процес формування гуманних взаємин старших дошкільників.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування гуманних взаємин старших дошкільників.

Методи дослідження:

теоретичні – аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури; порівняння, узагальнення;

емпіричні – спостереження, анкетування, бесіди, опитування; спостереження за виховним процесом, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний);

статистичні – кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Практична значущість дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічні умови формування гуманних взаємин старших дошкільників.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі закладів дошкільної освіти №5, №12 м. Умань Черкаської обл.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження дають можливість зробити такі **висновки:**

Питання виховання дітей дошкільного віку завжди бути у полі особливої уваги педагогів, батьків, різних фахівців освіти. Існує нагальна потреба у виробленні нових підходів не лише до завдань освітньо-пізнавального характеру, а й до складових особистісно зорієнтованої моделі освітнього процесу.

У контексті гуманного виховання йдеться про такі особистісні риси, як турбота, довіра, доброзичливість.

Усвідомлення дітьми правил моралі впливає на успішну побудову взаємин. Для виявлення істинно гуманного відношення дитина повинна володіти здатністю розуміти думки та почуття інших людей, сприяти безкорисливій поведінці, допомагати. Ділитися «істинними цінностями».

1. У педагогічній науці не склалося єдиного наукового підходу до визначення поняття «гуманність». В рамках нашого дослідження гуманність розглядаємо як особлива особистісна якість, показниками якої є прояв дружелюбності, турботи і уваги, співчуття, чуйності, емпатії.

Проведений теоретичний аналіз дозволяє розглядати гуманність як інтегративну особистісну якість, що визначає прагнення до здійснення життєдіяльності на основі цінності Добра, тобто добрих справ і доброзичливих відносин.

2. Відносини людини – є цілісна система індивідуальних, виборчих, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності. Аналіз досліджень з проблем розвитку доброзичливих, гуманних, толерантних, ненасильницьких відносин дошкільнят дає можливість визначити дружелюбне відношення як відношення, в якому проявляється позитивна установка на партнера, емпатія (співпереживання, співчуття, сприяння), доброзичливість, увагу до іншого, прагнення до взаємодопомоги і взаємодії без насильства. Психологічні особливості гуманних взаємин в старшому дошкільному віці обумовлені специфічними рисами дітей цього віку: активізацією потреби в спілкуванні з однолітками, розвитком довільності поведінки, появою первинних етичних інстанцій, виникненням інтересу до

внутрішнього світу іншої людини, його почуттів і переживань. Порівняння себе з однолітком і протиставлення йому до старшого дошкільного віку переростає у внутрішню спільність, що сприяє прояву співпереживання, сприяння іншому.

3. Для формування гуманних взаємин у старших дошкільників можливе застосування широкого ряду методів і прийомів. Серед них привчання, переконання, роз'яснення, навіювання, приклад, етичні бесіди, заохочення і покарання і ін.

Дослідники однак в думці, що формувати гуманні взаємини дошкільнят слід у спільній житті і різних видах діяльності: театралізованої, проектної, ігрової, образотворчої, трудової і т. д. Особливу роль у формуванні гуманних взаємин відводять ігровим прийомам, оскільки провідною діяльністю дітей старшого дошкільного віку є гра.

4. Проведена діагностика дозволила встановити недостатній рівень сформованості гуманних взаємин у старших дошкільників. Засвідчено, що дошкільники емоційно готові до доброзичливих відносин, однак у них немає достатніх знань про способи їх прояву і достатнього практичного досвіду доброзичливих відносин. Існує необхідність виховання гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку.

5. Ефективне вирішення проблеми формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти передбачає злагоджених зусиль педагогів та батьків задля забезпечення наступних педагогічних умов: створення і постійне підтримання в ЗДО та сім'ї сприятливого доброзичливого клімату; побудова освітнього процесу на основі переконання, заохочення особистості до подальших позитивних зусиль; формування звичок, навичок гуманних взаємин через засвоєння моральних, естетичних, традицій духовної культури народу; виховання у дитини потреби в гуманних взаєминах.

6. Запропоновано методи і прийоми формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку: ігри-моделювання, тренінги з елементами

творчої взаємодії, проблемні ситуації, бесіди, полілог, комутативні та мовленнєві вправи, дидактичні вправи, рухливі ігри тощо.